

Напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я

Оксана Яремчук, Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. А. Крупинського

У статті досліджено напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я, детально проаналізований кожний із них. Визначено особливості фінансування вітчизняної медицини та здійснено порівняльний аналіз видатків із державного бюджету на реалізацію політики держави в системі охорони здоров'я. На основі аналізу досліджено систему факторів, що негативно впливають та гальмують впровадження дій держави у вітчизняну медицину. Основна ціль статті полягає в дослідженні напрямів сучасної політики у сфері охорони здоров'я.

Проблема державного управління в сфері охорони здоров'я є чи не найважливішою на сьогодні. Адже медична реформа була і залишається в центрі уваги українців. Однак, попри всі зміни, які здійснені, та намагання вдосконалити вітчизняну медичну систему, все ж існує безліч проблемних питань сучасної політики в сфері охорони здоров'я.

Теоретичною та методологічною основою статті є фундаментальні праці і розробки провідних вітчизняних і зарубіжних учених з проблем сучасної політики у сфері охорони здоров'я, законодавчі та нормативно-правові акти країни. У процесі дослідження застосовувались такі методи: діалектичний та абстрактно-логічний (при узагальненні теоретичних та методичних засад охорони здоров'я), графічний (при висвітленні видатків державного бюджету на охорону здоров'я), аналітичний (при дослідженні проблем і розробленні перспективних шляхів вирішення проблемних питань сучасної політики в сфері охорони здоров'я), статистичні (при побудові динаміки видатків державного бюджету на охорону здоров'я) та ін.

Інформаційною базою дослідження виступають офіційні статистичні та оперативні дані Державної служби статистики України, Міністерства охорони здоров'я, нормативно-правова база, інформація із глобальної мережі Інтернет, розробки наукових та медичних організацій, учених і фахівців України та інших країн, а також результати власних досліджень і розрахунків.

Ключові слова: медицина, сфера охорони здоров'я, політика, напрями політики, держава, медична реформа, нормативно-правова база

Areas of modern health policy

Oksana Yaremchuk, A. Krupinsky Institute of Nursing and Health laboratory medicine of Lviv

The article explores the directions of modern health policy and analyzes each of them in detail. The peculiarities of financing domestic medicine were identified and a comparative analysis of expenditures from the state budget for the implementation of the state policy in the health care system was carried out. On the basis of the analysis, the system of factors that negatively influence and inhibit the implementation of state actions in domestic medicine is investigated. The main purpose of the article is to explore the directions of modern health policy.

The problem of public administration in the field of health care is perhaps the most important today. After all, medical reform has been and remains the focus of Ukrainians. However, despite all the changes that have been made and the efforts to improve the domestic medical system, there are still a number of pressing issues in current health care policy.

Theoretical and methodological basis of the article are the fundamental works and developments of leading domestic and foreign scientists on the problems of modern health policy, legislative and regulatory acts of the country. In the course of the study the following methods were used: dialectical and abstract-logical (with generalized theoretical and methodological principles of health care), graphical (with coverage of state expenditures on health care), analytical (when researching problems and developing promising ways to solve problems) issues of modern health policy), statistical (when constructing the dynamics of state budget expenditures on health care), etc.

The official base of the research is the official statistical and operational data of the State Statistics

Service of Ukraine, the Ministry of Health, regulatory framework, information from the global Internet, the development of scientific and medical organizations, scientists and specialists of Ukraine and other countries, as well as the results of their own research and calculations.

Keywords: *medicine, healthcare, politics, policy directions, state, medical reform, regulatory framework*

Направления современной политики в сфере здравоохранения

Оксана Яремчук, Львовский институт медсестринства и лабораторной медицины им. А. Крупинского

В статье исследованы направления современной политики в сфере здравоохранения, подробно проанализирован каждый из них. Определены особенности финансирования отечественной медицины и осуществлен сравнительный анализ расходов из государственного бюджета на реализацию политики государства в системе здравоохранения. На основе анализа исследована система факторов, негативно влияющих и тормозят внедрение действий государства в отечественную медицину. Основная цель статьи заключается в исследовании направлений современной политики в сфере здравоохранения.

Проблема государственного управления в сфере здравоохранения является едва ли не самой важной на сегодня. Ведь медицинская реформа была и остается в центре внимания украинском. Однако, несмотря на все изменения, которые осуществлены, и попытки усовершенствовать отечественную медицинскую систему, все же существует множество проблемных вопросов современной политики в сфере здравоохранения.

Теоретической и методологической основой статьи являются фундаментальные труды и разработки ведущих отечественных и зарубежных ученых по проблемам современной политики в сфере здравоохранения, законодательные и нормативно-правовые акты страны. В процессе исследования применялись следующие методы: диалектический и абстрактно-логический (при обобщенные теоретических и методических основ здравоохранения), графический (при освещены расходов государственного бюджета на здравоохранение), аналитический (при исследовании проблем и разработке перспективных путей решения проблемных вопросов современной политики в сфере охраны здоровья), статистические (при построении динамики расходов государственного бюджета на здравоохранение) и др.

Информационной базой исследования выступают официальные статистические и оперативные данные Государственной службы статистики Украины, Министерства здравоохранения, нормативно-правовая база, информация из глобальной сети Интернет, разработки научных и медицинских организаций, ученых и специалистов Украины и других стран, а также результаты собственных исследований и расчетов.

Ключевые слова: *медицина, сфера здравоохранения, политика, направления политики, государство, медицинская реформа, нормативно-правовая база*

Постановка проблеми

Запорукою міцної держави є здорова нація. Тому в кожній країні в центрі уваги перебувають питання щодо медицини. Що стосується вітчизняної системи охорони здоров'я, вона потребує суттєвого реформування та особливої участі держави у цьому, оскільки характеризується низкою проблем. Як бачимо, дана тема і на сьогодні залишається актуальною.

Вітчизняна політика держави в галузі охорони здоров'я – це система заходів та загальноприйнятих дій держави, реалі-

зація яких має на меті забезпечити зміцнення психологічного, фізичного та соціального благополуччя як кожної людини, так і всього суспільства, враховуючи потреби як сучасних, так і майбутніх поколінь з метою збереження генофонду української нації.

В основі сучасної моделі державної політики України у сфері охорони здоров'я повинно бути розуміння того, що здоров'я людини – це соціально-економічна цінність, а пріоритет держави – це реалізація її дій для забезпечення здоров'я кожної людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблему державної політики у медицині досліджували багато науковців-медиків, зокрема: Т. Бахтеєва, Т. Грузєва, З. Гладун, Л. Жаліло, Д. Карамишев, О. Кучеренко, В. Москаленко, В. Лобас, В. Трошинський, Н. Ткачова, В. Бакуменко, О. Кілієвич, О. Рудік, М. Вовк, Я. Радиш, Ю. В. Вороненко, О. В. Устимчук, І. І. Хожило та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Однак, зважаючи на такі численні дослідження, на сьогодні більш детального вивчення потребують напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я.

Формулювання мети статті.

Основна мета статті полягає в дослідженні напрямів сучасної політики у сфері охорони здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження

За останні 10 років ухвалено 45 загальнодержавних програм та 10 затверджених на урядовому рівні комплексних заходів, спрямованих на покращення і продовження середньої тривалості очікуваного життя громадян, що певною мірою дублюють або лише доповнюють одне одного. Так, стосовно стимулювання народжуваності і формування здорового покоління їх ухвалено 15, щодо профілактики і лікування СНІД – 5, ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС – 5, боротьби із туберкульозом – 4, розвитку медицини катастроф – 3, здоров'я літніх людей – 3, боротьби з наркоманією – 3. У той же час спостерігалось вкрай недостатнє ресурсне забезпечення з метою ефективного виконання задекларованих програм, оскільки 4 % з них взагалі не фінансувались, фінансування 6 % було обмеженим на третину, 10 % – майже на половину, 26 % програм було профінансовано частково. Наслідком цього стала надзвичайно низька ефективність реалізації державних цільових програм, метою яких повинно було стати суттєве покращення здоров'я українського народу [4, с. 13].

Держава здійснює свою політику в сфері охорони здоров'я відповідно до нор-

мативно-правової бази, в основі якої лежить Конституція України. Головна мета держави при здійсненні такої політики – забезпечити громадян доступною та ефективною медициною.

Варто сказати, що сьогодні така політика в медичній галузі проводиться не лише органами державної влади, а й органами місцевого самоврядування. Адже саме така взаємодія створює цілісну модель ефективної політики в сфері охорони здоров'я. Усе це пов'язано із реформою децентралізації, яка передбачає надання фінансової автономії та більших повноважень в ухваленні певних рішень на місцях. Однак найважливішим є зростання активності громадян. Окремі етапи даної реформи вже реалізовані. Тобто самі громади визначають фінансове асигнування для лікарень комунальної власності, однак, не виявлено, як будуть утримуватися ті медичні заклади, які не мають державного замовлення та бюджетного фінансування. Що стосується лікарень, їхня доля лежить у руках самих територіальних громад. На нашу думку, такі напрямки політики держави в сфері охорони здоров'я є позитивними, оскільки це дозволить щонайменше чітко контролювати процес та уникнути небажаних для громади результатів. Більше того, ця можливість суттєво підвищить якість життя в громадах.

У 2017 році Верховна Рада України проголосувала за Закон 2168-VIII «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» і таким чином дала «зелене світло» реформі фінансової системи медицини. Вже з січня 2018 року Міністерство охорони здоров'я розпочало впровадження змін в охороні здоров'я, стартували перші ефективні кроки і напрями сучасної політики в сфері охорони здоров'я.

Важливим напрямком сучасної політики охорони здоров'я є створення цілісної системи медицини, тобто впроваджено три рівні медичної допомоги, а саме:

- первинна допомога;
- вторинна допомога;
- третинна допомога.

Важливим є те, що такий розподіл не прикріплений до територіальних громад,

а залежить від госпітальних округів та покладається на госпітальні ради.

Наступним сучасним напрямом політики у сфері охорони здоров'я є створення єдиного центру управління реформуванням і налагодженням плідної взаємодії між головними суб'єктами цього процесу. Так, 30 березня 2018 року була створена Національна служба здоров'я України — центральний орган виконавчої влади, який реалізує основний принцип медреформи «гроші йдуть за пацієнтом» — оплачує вартість реально наданих медичних послуг. Цей механізм оплати нарешті запровадив в Україні цього року, поступово замінюючи неефективну радянську модель оплати ліжка-місць [8].

Українці вперше мають змогу вільно обирати лікаря, укласти з ним декларацію та отримувати безкоштовну допомогу, адже фінансування проводить Національна служба. А це більш ніж достатньо для лікарів первинної ланки, які сьогодні отримують утричі більшу заробітну плату, ніж до реформи.

Наступний напрям політики — це електронний документообіг: рецепти на «Доступні ліки», медична картка пацієнта та інші. Тобто лікар повністю працюватиме без паперу. Даний напрям

повинен бути реалізований до кінця 2019 року. На даний час впроваджений лише частково.

Крім того, важливо, щоб медицина інноваційно розвивалась. Тому для цього держава в своїй політиці здійснює такі кроки:

- запровадження системи медичного страхування;
- підвищення ефективності системи організації медичної допомоги;
- інформатизація системи охорони здоров'я;
- розвиток медичної науки та інновацій у сфері охорони здоров'я, підвищення кваліфікації медичних працівників і створення системи посилення мотивації до якісної праці;

– ефективне впровадження в практичну площину «Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я – 2020: український вимір» на 2012–2020 роки» [7].

На сьогодні, в основі державної політики у сфері медицини лежить сучасна новітня модель охорони здоров'я, яка передбачає відхід від радянських норм і орієнтацію на ринкові умови. Дана модель передбачає основні напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я (табл. 1)

Таблиця 1

Основні напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я

№	Напрями	Характеристика
1	Ресурсне забезпечення охорони здоров'я	Інноваційне фінансування медицини
		Державний реєстр цін на лікарські засоби
		Державне фіксування цін на соціально важливі лікарські засоби
		Моніторинг видатків у медицині, який оцінює ефективність державних видатків не за статистикою звернень до медичних закладів, а за якісними наслідками для здоров'я суспільства
		Розвиток партнерських відносин між державою та приватними закладами охорони здоров'я
2	Підвищення якості послуг у системі охорони здоров'я	Формулярна система лікарських засобів та контроль за нею
		Посилення ролі Громадської ради Міністерства охорони здоров'я України
		Введення в дію оновлених клінічних стандартів та клінічних протоколів надання медичної допомоги на основі доказової медицини
		Розроблена мотиваційна модель підвищення якості надання медичних послуг, зростання заробітної плати лікарів до 25 %
		Запроваджено контрактні державні закупівлі медичних послуг.
		Збільшено витрати за централізовану закупівлю ліків для важкохворих на 2 млрд грн

3	Введення добровільного медичного страхування	Впровадження лікарняних кас
4	Оновлення законодавчого забезпечення в системі охорони здоров'я	На законодавчому рівні прописано медичні послуги, які гарантовані державою
		Розроблено проект Концепції реформи фінансування охорони здоров'я. У жовтні 2017 року Верховна Рада ухвалила закон «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів»
		Ухвалено закон про захист прав пацієнтів
5	Підвищення якості кадрового забезпечення системи охорони здоров'я	Довгострокове прогнозування медичного персоналу
		Швидка підготовка та перепідготовка лікарів сімейної медицини
6	Створення національної моделі охорони здоров'я	Оптимізація збору статистичних матеріалів медицини
		Аналіз світових моделей охорони здоров'я
		Упровадження системи оцінки якості надання послуг

Джерело: складено автором

Крім зазначеного в таблиці, слід згадати важливий стратегічний документ – Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», схвалену Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. Стратегія визначає контур низки реформ, які істотним чином змінюють пріоритети державної соціальної, відповідно, медичної політики в Україні, зокрема: реформа системи соціального захисту; пенсійна реформа; реформа системи охорони здоров'я; програма здорового способу життя та довголіття [1, с. 47].

Очевидно, що виявлення сутності та тенденцій цих змін є найважливішою передумовою реформування чинної моделі медичного обслуговування в цілому. На наше переконання, головними напрямками реформи у контурі Стратегії в перспективі мають стати:

- підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я, забезпечення для них вільного вибору постачальників медичних послуг належної якості;
- надання для цього адресної допомоги найбільш соціально незахищеним верствам населення;
- створення бізнес-дружнього середовища на ринку послуг з охорони здоров'я [5, с. 11].

Як бачимо, держава реалізувала багато позитивних напрямів своєї політики в системі охорони здоров'я. Однак кожен крок у цій політиці повинен бути профінансованим. Адже запорукою ефективної політики в сфері медицини є належне фінансування. Проведемо порівняльний аналіз видатків на медицину за 2018–2019 роки (рис.1).

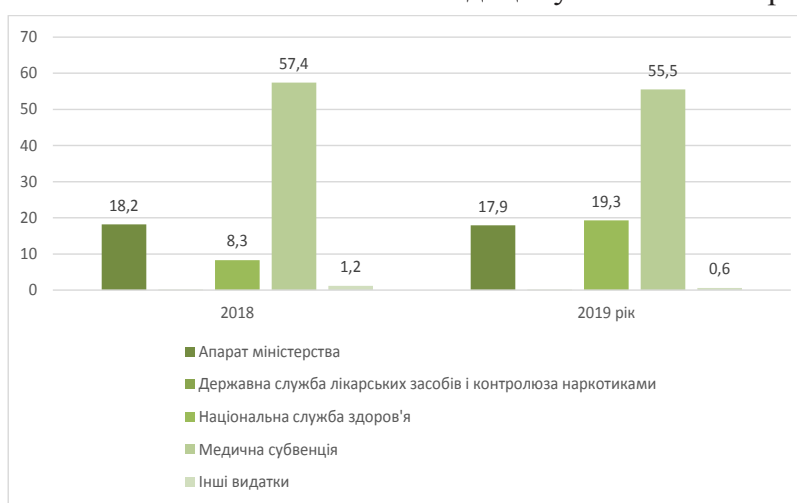

Рис. 1 Видатки державного бюджету на охорону здоров'я, млрд грн
Джерело: складено автором з використанням джерела [2].

Як бачимо, видатки з державного бюджету на справді вагомі та ефективні дії в 2019 році зросли. Наприклад, фінансування Національної служби здоров'я зросло з 8,3 млрд грн до 19,3 млрд грн., а це, у свою чергу, позитивно вплинуло на діяльність даної служби. У 2020 році фінансування охорони здоров'я планується збільшити на 25 млрд грн.

На сьогодні пріоритетними напрямками державної політики в сфері охорони здоров'я України є:

- підвищення доступності медичних послуг;
- підвищення якості медичних послуг;
- поліпшення ефективності використання наявних ресурсів галузі;
- створення мережі сучасних перинатальних центрів;
- спрощення дозвільної системи;
- оптимізація адміністративних послуг;
- зміна підходів до здійснення державного нагляду;
- приведення системи санітарних та фітосанітарних стандартів у відповідність із законодавством ЄС;
- приведення у відповідність із потребами галузі організацію навчально-методичного процесу вищої медичної та фармацевтичної освіти;
- зниження кадрового дефіциту в галузі;
- удосконалення системи післядипломної освіти;
- здійснення заходів щодо профілактики і боротьби із захворюваннями, передусім соціально значущими, шляхом реалізації низки державних цільових програм;
- забезпечення профілактичного спрямування охорони здоров'я та посилення уваги до пропагування здорового способу життя.

Отже, як показало дослідження, медична реформа принесла багато позитивних змін у вітчизняну медичну систему. Так, на рівні держави було ухвалено чимало ефективних рішень та реалізовано декілька програм розвитку національної медицини, внесено зміни в законодавчі акти та модернізовано вітчизняну нормативно-правову базу відповідно до європейських вимог. Однак, попри це, українці сучасну політику в сфері охорони здоров'я характеризують негативно. Усе ж залишаються старі, раніше не розв'язані проблеми та виникають нові труднощі.

Висновки

Однак для того щоб населення справді було фізично, психологічно, морально та соціально здоровим, одних дій держави недостатньо. Потрібно, щоб кожна людина сама дбала про себе і стан свого здоров'я. Не правильно буде покладатися лише на допомогу держави чи лікаря, кожен громадянин має стати соціально відповідальним за своє життя та життя всього суспільства. Це варто усвідомити кожному українцеві. І лише тоді, коли прийде це розуміння, вітчизняна система охорони здоров'я зможе по-справжньому розвиватися і зміцнюватися. А це, у свою чергу, вплине на соціально-економічний розвиток країни. Адже стан здоров'я нації впливає на рівень продуктивності праці в суспільстві.

Подальші напрями політики у сфері охорони здоров'я повинні бути спрямовані на:

- вдосконалення нормативно-правової бази і приведення її до норм та вимог Європейського Союзу;
 - фінансову підтримку наукових досліджень у галузі охорони здоров'я;
 - підвищення вимог до підготовки наукових кадрів;
 - створення ефективної системи державного управління приватної медицини.
- Проте важливо пам'ятати, що в сучасних складних політично-економічних умовах важко реалізувати політику в будь-якій сфері. Адже існує безліч ризиків неефективного її проведення. Так, при реалізації політики варто врахувати низку факторів, що негативно впливають, а саме:
- недостатність бюджетного фінансування передбачених заходів;
 - політична та економічна нестабільність;
 - зміна напрямів державної політики в медицині.

Тільки врахувавши всі ці ризикові фактори, проаналізувавши кожен із них, можна буде отримати позитивні результати реалізованої політики. Крім того, для ефективної політики в сфері охорони здоров'я вона повинна реалізуватись не лише органами державної влади, а й до цього варто залучати органи місцевого самоврядування та самих громадян. Також при розробці основних засад політики та її реалізації варто враховувати досвід європейських країн.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Вороненко Ю. В., Радиш Я. Ф. Історія виникнення, становлення та розвитку правового регулювання медичної діяльності на теренах України // Укр. мед. часопис. – 2007. – № 1. – С. 45-49.
2. Економічна правда. Медична, пенсійна та освітня реформи: чи є у них шанс у рік виборів. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/11/8/642447/>.
3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: указ Президента України від 12 січ. 2015 р. № 5/2015. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
4. Радиш Я. Ф. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у 2 ч. / Я. Ф. Радиш, М. М. Білінська. – К. : НАДУ, 2013. – Ч. 1. – 396 с.
5. Устимчук О.В. Аналіз нормативно-правових засад регулювання сфери надання медичних послуг в Україні // Аспекти публічного управління. – 6(10). – С. 5-13.
6. Хожило І. І. Здоровий спосіб життя як сучасна домінанта державної молодіжної політики в Україні // Аспекти публічного управління. – 2014. – № 3-4. – С. 75-80.
7. Шевчук В.В. Підходи до реалізації механізмів державного регулювання інноваційного розвитку системи охорони здоров'я України. – Режим доступу: <http://official.chdu.edu.ua/article/view/28278/25203>.
8. Що змінилося за рік після прийняття закону про медичну реформу. – Режим доступу: <http://moz.gov.ua/article/reform-plan/scho-zminilosja-za-rik-pislja-prijnjattja-zakonu-pro-medichnu-reformu-->.

REFERENCES

1. Voronenko, Yu.V., & Radysh, Ya.F. (2007). Istorii vynyknennia, stanovlennia ta rozvytku pravovoho rehuliuвання medychnoi diialnosti na terenakh Ukrainy [History of the emergence, establishment and development of legal regulation of medical activities in the territory of Ukraine]. *Ukr. med. chasopys*, 1, 45-49 [in Ukrainian].
2. Medical, pension and educational reforms: whether they have a chance in the year of elections. (2018). *Economic truth*. [Retrieved from]: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/11/8/642447/> [in Ukrainian].
3. Pro Stratehiiu staloho rozvytku "Ukraina-2020": Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sich. 2015 r. No 5/2015 [On the Strategy for sustainable development "Ukraine-2020": Decree of the President of Ukraine from 20.01.2015, No. 5/2015]. Retrived from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> [in Ukrainian].
4. Radish, Ya. F. and Bilinskaya, M. M. (2013). *Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorov'ia* [Public health policy]. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
5. Ustymchuk, O. (2018). Analiz normatyvno-pravovykh zasad rehuliuвання sfery nadання medychnykh posluh v Ukraini. [Analysis of regulatory frameworks for regulation of healthcare services in Ukraine]. *Public administration aspects*, 6, 5-13 [in Ukrainian].
6. Hozhilo, I. I. (2014). Zdoroviy sposisb zhittya yak suchasna dominanta derzhavnoyi molodizhnoi politiki v Ukraini. [Healthy lifestyle as a modern dominant of the state youth policy in Ukraine]. *Public administration aspects*, 3-4, 75-80 [in Ukrainian].
7. Shevchuk, V.V. (2014). *Approaches to realization of mechanisms of state regulation of innovation development of the health care system of Ukraine*. Retrieved from: <http://official.chdu.edu.ua/article/view/28278/25203> [in Ukrainian].
8. What has changed a year after the adoption of the law on medical reform. (2018). Retrieved from: <http://moz.gov.ua/article/reform-plan/scho-zminilosja-za-rik-pislja-prijnjattja-zakonu-pro-medichnu-reformu> [in Ukrainian].

Яремчук Оксана Василівна

Викладач

Львівський інститут медсестринства та лабораторної медицини ім. А. Крупинського
79000, м. Львів, вул. Петра Дорошенка, 70

Yaremchuk Oksana

Lecturer

A. Krupinsky Institute of Nursing and Health
laboratory medicine of Lviv
70, Doroshenka Str., Lviv, 79000, Ukraine

Email: 210500@ukr.net

Цитування: Яремчук О. В. Напрями сучасної політики у сфері охорони здоров'я / О. В. Яремчук // Аспекти публічного управління. – 2019. – Т. 7 – № 8. – С. 30-36.

Citation: Yaremchuk, O.V. (2019). Napriamy suchasnoi polityky u sferi okhorony zdorovia [Areas of modern health policy]. *Public administration aspects*, 7 (8), 30-36.

Стаття надійшла / Article arrived: 19.07.2019

Схвалено до друку / Accepted: 20.08.2019